

Gamle Minder fra Østrupgaard og om Bondesønnen Peder Hostrup.

Østrupgaard ved Faaborg — Haastrup Sogn i Salling Herred — beboedes i Aarene fra 1708—1736 af den adelige Dame, den brave og højsindede *Karen Brahe*. Denne Godsejerinde har tillige sit Navn bevaret som Stifterinden af *Odense adelige Jomfrukloster*, dog især som Ejerinden og Samlerinden af den værdifulde Bogsamling, der endnu bestaar, og som hedder: „*Karen Brahes Bibliotek*“, og som hun testamenterede sit Kloster. Paa denne Klostergaard har Bøgerne og de mange Haandskrifter været opbevaret lige til omtrent nu; idet de først for nogle Aar siden blev midlertidig henflyttet til Landsarkivet i Odense, hvor de altsaa nu beror. Det skete den 14. November 1907 og efter Klosterpatronens Ønske.

Karen Brahes Forældre — Preben Brahe og Susanne Gjøe (fra Hvidkilde) — beboede Engelsholm, 2 Mil vest for Vejle. De ejede desuden Hvedholm, som Preben Brahe foruden mere arvede efter sin Moders Død 1677. Karen Brahe tilhørte af Fødsel Landets første og fineste Adelsstand, de Braher, de Gjøer og de Biller; hendes Farfader var „Den lille Konge paa Fyen“, som Jørgen Brahe blev kaldt. Hun havde lærde, kloge, dygtige, gudfrygtige og

godhjertede Forfædre og Formødre at slægte paa, og Karen Brahe blev da ogsaa et ædelt Skud paa de navnkundige Slægters gamle Stamme ved selv at være boglærd og evnerig, meget praktisk, bramfri, gudhengiven og god af Sind.

Karen Brahes Forældre forlod, medens den svenske Krig stod paa, deres ovennævnte jyske Hjem og tog et langvarrigt Ophold hos Familien paa Sjælland. (Eggen ved Engelsholm skildres under Svenskekrigen saa øde, at der ikke blev prædikedet i en Kirke i 3 Aar.) Under deres Landflygtighed fødtes Karen Brahe, som det tredie af deres syv Børn, paa Næsbyholm den 1. December 1657. Hun begyndte saaledes sin Tilværelse med at være Gæst hos sin Slægt paa Sorøegnen.

1680 testamenterer *Anne Gjõe* sin betydelige Bogsamling til hendes „Broder-Daatters-Daatter“ Karen Brahe, som denne arver 3 Uger efter Anne Gjõe's Død i 1681, og som K. B. derefter stadig forøger. Det kan maaske her have sin Interesse at bemærke, at Anne Gjõe boede 13 Aar i Næstved og i den Tid kom bl. a. hendes Bibliotek Peder Syv til Gode, medens han var Rektor i denne By og boede der samtidig med Anne Gjõe, før han blev Præst i Hellested. I sine sidste Aar boede A. G. i Brahernes Gaard i Odense.

En anden vigtig Begivenhed i Karen Brahes Liv var den, at ved Skiftet efter Moderen, Aar 1685, tilfaldt Østrupgaard de to Søstre Karen og Birgitte. Men de fraflyttede først deres Barndomshjem i Jylland for at tage deres eget Gods — et af de ældste Herresæder i Fyn — i Besiddelse, efter at deres Fader var død 1708. De havde da ogsaa begge Part i Brahernes Gaard i Odense. Efter Faderens Død ejedes nemlig Odensegaarden i Fællesskab af de tre Søstre — der alle Tre stedse forblev

ugifte — Karen, Birgitte og Anna, af hvilke Anna var den ældste og beboede den til sin Død 1715. I St. Knuds Kirke hænger et Gravmæle i Marmor over Anna Brahe, prydet med hendes nærmeste Slægts Vaabener.

Karen Brahe bestyrede ganske Søsteren Birgittes Andel i deres Ejendomme. Birgitte hører man ikke meget til. „I denne Verden levede hun som en Fremmed, at høre og læse Guds Ord var for hende det ene Fornødne.“ Efter Søsteren Annas Død tilkøber K. B. sig den fulde Ejendomsret til Odense Gaarden af Birgitte, og 8. November 1716 — dateret Østrupgaard — giver hun „denne Gaard med tilliggende Boder og Haver“ til det nævnte, endnu bestaaende Kloster. Karen Brahe arver tillige Part i Hvedholm og bliver efterhaanden velstaaende.

Karen Brahe byggede straks ved sin Tiltrædelse af Østrupgaard Gaarden om, og opførte et nyt Egebindingsværks Hus. Og hun satte følgende Indskrift paa en Sten over Døren:

I. J. N.

Aar 1710 lod Jomfr. Karen Brahe og Jomfr. Birgitte Brahe til Østrupgaard dette Hus opbygge:

Et lidet Hus, sit Brahesborg til Nytte,
som da i Bygning stod, Farfader lod bortflytte;
men vi, hans Børne-Børn, har dette igen bygt:
Fra Ild, fra Fjende Vold, Gud lad det blive trygt.

Ja end dertil af Naade dette give,
til Stammens varig Arv det maatte blive.

Østrupgaard hørte til en af Farfaderens, Jørgen Brahes 9 Herregaarde. Af denne Hustavle fremgaar det, at en til Østrupgaard hørende Bygning af ham var flyttet til Brahesborg.

Her udførte K. B. i 28 Aar en stor og velsignelsesrig Gerning. Selv skrev hun ikke Bøger, men hun stod i en omfattende Brevveksling med Præster og Videnskabsmænd og m. a. Afdøde Skolelærer Søren Jørgensen i Kistrup har i „Museum“ 1895 fra Arkiver og Tingbøger draget flere interessante Træk frem om Karen Brahes hjælpsomme og retsindige Forhold til sine Fæstebønder o. l. (Ogsaa der findes ovennævnte Indskrift. I 1. Linie staar der: „Et lidet Hus herfra, sit“ — — og i 4. Linie: fra Fjendehaand — —.“)

Karen Brahe oprettede ogsaa en Skole for Bønderbørn paa Østrupgaards Gods, og paa sin 71-aarige Fødselsdag stiftede hun et Hospital for Fattige i Svanninge. Da hun var 79 Aar gammel, døde hun den 27. September paa Østrupgaard. „elsket af Alle, der kendte hendes kærlige Hjerte og savnet af de Trængende paa hendes Gods.“ Hun ligger begravet i Haastrup Kirke, hvor hendes Ligsten findes i Koret. For 50 Rdl. købte hun sig sin Begravelsesplads „paa den nordre Side af Alteret.“

Her paa Østrupgaard udfoldede Karen Brahe, blandt det meget andet, hun levede og virkede for, som alt anført, stor Godgørenhed og Hjælpsomhed til alle Sider. Til de Studerende, der fik Understøttelse af Karen Brahe, hørte den senere Magister, Hører i Odense, Peder Christensen, eller rettere, som han udelukkende kaldte og skrev sig lige fra sin Skolegang, *Peder Hostrup*; og han kom derved til at høre til dem, K. B. førte livligst Brevveksling med. En unavngiven Forfatter har givet en Levnedsskildring af denne Mand i Odense Katedralskoles Program 1865, ligesom der findes en Del af hans Brevska-

ber i Karen Brahes efterladte Papirer i Biblioteket. Begge disse Kilder lægges til Grund for det efterfølgende.

Han var Søn af en Skytte paa Østrupgaards Gods, Gaardmand Christen Pedersen og Hustru Anna Andersdatter, begge af Haastrup Sogn, og han var den ældste af deres 6 Børn, fem Sønner og en Datter. Han er i Universitetets Eksamensprotokol anført som født 31. Decbr. 1699, og saaledes har han rimeligvis selv angivet sin Fødselsdag og Fødselsaar; men Aarstallet kan ikke være rigtigt, da hans Broder Lauritz er anført i Haastrup Sogns Kirkebog som født 23. Juli 1700. Men efter forskellige Omstændigheder at dømme, er Sønnen Peder nok født 31. Decbr. 1697. Hans Dødsdag kendes ej heller, men det vides, at han 2. September 1746 blev indsat i St. Knuds Kirkes Begravelse under Alteret.

Sandsynligvis har Karen Brahe allerede understøttet ham, medens han gik i Odense Latinskole, og hun har vel ogsaa paavirket Faderen, der var i hendes Tjeneste, til at lade det opvakte Barn og ældste Søn gaa den studerende Vej samt udvirket, at han valgte Teologien. Hvornaar han blev indsat i Latinskolen kan heller ikke angives, da det først 1756 blev paalagt Rektorerne at føre Protokol over deres Skolers Disciple, men det kan næppe være sket før 1710 — 1718 findes han endnu som Discipel i 5. Lektie — men det vides, at han er dimitteret til Universitetet 1721.

Allerede i Hostrups Studenteraar begyndte hans Brevveksling med Karen Brahe, og hun fulgte ham med Deltagelse paa hans akademiske Bane og lettede hans Ophold i Hovedstaden. Brevene handler om meget, der ikke har nogen Interesse for Andre eller for Nutiden, men de indeholder ogsaa mange Træk af Datidens og Hostrups eget Liv.

1729 ansattes han som nederste Hører ved den lærde Skole i Odense. Med en Lønning, der begyndte med 118 Rdl. stigende til 178 Rdl., drev Hostrup det til i sine 17 Embedsaar ikke blot at komme ud af sin Gæld, men at testamentere sine Brødre tilsammen 200 Rdl. og, fraregnet Begravelses-Omkostningerne m. m., at stifte et Legat paa 878 Rdl. Meddelelsen siger: man kan da vel antage, at han kun har haft 12 Aar til at sammenspare 1200 Rigsdaler.

I Brevene til Karen Brahe klagede han da ogsaa af og til sin Nød, naar han kom i Forlegenhed. I nævnte Skildring oplyses, at i de fem første Aar efter at han har tiltraadt sin Hørerpost i Odense, synes han at have været Karen Brahes stadige Korrespondent. Han sender Bogkataloger og melder om Held, han har haft med Indkøb af Bøger for hende; men især indeholder hans Breve allehaande Nyheder fra Odense og København (efter Avisen), Efterretninger om gejstlige og verdslige Personers Befordring, Dekorationer, Hofbegivenheder, mærkelige Dødsfald, Udtog af Prædikener ved Ordinationer eller andre særegne Lejligheder. Mest levende var Hostrups Skrivelser til K. B. i Aarene 1730—32; fra 1733—34 findes kun faa Breve og intet fra de to følgende Aar. Rimeligvis — føjer Hostrups Biograf til — har Karen Brahe i sine to sidste Leveaar været saa svagelig eller affældig, at hun ikke satte Pris paa at erholde de sædvanlige Beretninger.

Om Hostrups Livsforhold efter 1734 er Optegnelserne sparsomme. 1740 blev han Magister. Det eneste trykte Skrift, han har efterladt sig, er en Afhandling om vanskelige Steder hos Curtius, men dette har skaffet Hostrup en Plads i N. M. Petersens danske Literaturhistorie iblandt Datidens Filologer, i IV Bind, Holbergs Tidsalder, Side

261 under Dyrkerne af de klassiske Sprog; og her er tillige hans Disputats fremhævet, Side 263.

I Universitetsprogrammet betegnes han i Anledning af sin Magistergrad som 5. Lekties Hører og ligesaa i den 1745 udkomne Disputats, og i det Testamente, der er affattet kort før hans Død, kalder han sig selv øverste Hører.

Bemeldte Skrift blev vel ligesom Erhvervelsen af Magistergraden foranlediget ved det Ønske at forskaffe sig et Navn i den lærde Verden og derved lettere Adgang til at naa videre frem. Men dette Ønske opnaaede han ikke. Aaret efter i August 1746 blev han syg og døde.

Mulig kan denne lille Skildring raade lidt Bod herpaa, saa hans Navn opfriskes og reddes fra Forglemmelse iblandt de nuværende Slægter paa hans Fødeegn?

Gaar man til Brevpakkerne og de løse Papirer blandt Karen Brahes Efterladenskaber i hendes Bibliotek, træder man i direkte Forbindelse med Hostrups Pen og derigenem med hans Person.

Vil man drage disse Breve frem fra deres Gemmested, da melder de, som af Hostrups Levnedstegner antydet, om Bogkøb, undertiden om flere Indkøb i samme Brev, om Prisen for dem, om Kong Frederik IV Død, Efterretninger fra den polske Arvefølgekrig, om Dødsfald, Udnævnelser og Forfremmelser i Officers- og Embedsstanden, der ofte gengives efter „den skrevne Avis fra København“, men i Særdeleshed om alle de Nyheder, Hostrup har kunnet faa fat paa; man skønner, at disse særlig er faldet i god Jord hos Modtagerinden.

Her et lille Brev som Prøve paa disse Meddelel-

ser: „Etatz-Raaderne Kaalund og Bentzen ere blevne Conferentz-Raadder. Mand vil spaae os af en nye forordning, hvordan enhver efter Stand og Station sig med klæde-dragt skulde forholde, hvormed man nogle dage har fornøyet, men tiden vil lære om det bliver frugtbar. Den skrevne Liig-Procession udi Sælland var kommen Postmesterens fuldmægtig fra, maatte derfor udskrive disse efter Avisen, som er smukkere end den skrevne sammensat, men i den skrevne var hver Herreds Vogn, og ordenen i dem særdeles nævnet, hvilket giver ikke meget. Nu tager ieg mig for at afskrive Prædikenen, Hendes Velbaarenhed skulde alt haft den, havde ieg ey haft en deel at bestille.“

I et andet Brev, ligeledes et af de korteste, fortælles: „Biskop Lodberg døde i dag Klokken halvgaen 9, og har ey kundet talt siden i gaar Morges og har ellers nogle dage været uden Samling, hans Svaghed menes at have været *Malum Hypochondriacum*. Med Posten haves at General Lieutenant Gregers Juul er i disse Dage ved Døden afgangen. Møntmester Winechen har faaet allernaadigst permission at maae lade slaae af de nye Medailler st til 11 Lod Sølv Vægt at sælge.“

Alle Brevene har som Regel til Overskrift: „Høy Ædle og Velbaarne Jomfru Høygunstig Patronesse.“ Og almindeligvis er Slutningen paa dem: „Nest ald Velsignelser ønsker med bestandig Helbred og Sundhed lever jeg Høygunstig Patronesses underdanig tiener P. Hostrup.“

Sine Nytaars- og Fødselsdagsønsker satte Hostrup sædvanlig paa Rim paa en 3—4 Foliosider. De er hverken værre eller bedre end mange andre Lejlighedsdigte, der trindt om er opbevaret fra samme Tid, eller de andre Haandskrifter, de Nytaarsvers og de versificerede Gratulationer og Bindebreve, Bryllupsdigte og hvad øvrige Poe-

sier, der findes ved Siden af. De er alle lige gode Tidsbilleder, der afspejler Datidstonen og Datidssmagen. Naar de nu drages frem, har de jo en meget forældet og lidt poetisk Klang.

Et længere Digt af Hostrups Rimerier fra 1722 ender saaledes:

„Nye Aars Soel med Glans og Glæde
Straale ned paa Hendes Boe,
At Hun i et Gylden sæde
Sidde maae med fred og Roe!
Lad din Naade altid spille
Som en Paradise-floed
Efter ønsket mit og Ville
for min Patronesses Foed!

Gud i Hendes lifs Calender
Lad hver dag saa tegnet staae,
At der mange Soele render
Til Hun skal af Jorden gaae;
Og da Himlens Glæde nyde,
Som ey nogen ende faar,
Ja med Englene sig fryde
Udi evighedens Aar!“

Næste Aars Nytaarsvers 1723 ender med:

„O Lyckens Fryede-Soel breed ud din Gylden Vinge
Lad over Hendes Huus sig lycken stedse svinge,
Gud legge dage fleer til hendes Dages Tal,
At Hun for tidlig ey af sine safnes skal.“

Det rimede Ønske for Nytaaret 1724 er skrevet paa fint udstyret Papir, prydet med trykte Sindbilleder paa Aarsskiftet, øverst ses saaledes to Engle, der blæser i Bassuner til hver sin Side. Det slutter med:

„Som Aaret voxer til i Maaneder og dage,
 Saa lad Gud Hende med i Velstand og tiltage
 Gud lad Velsignelser som støbregn falde ned,
 Naar Hun gaar ind og ud, Gud signe hvert et fied!“

Da Hostrup er blevet ansat i Odense, er det især, at han udfolder sin Virksomhed som Nyhedskræmmer og han faar Lejlighed til at gøre Karen Brahe adskillige Tjenester. De højtidelige Skrivelser i ærbødig Stil kan da ende med en ret prosaisk Ønskeseddel for hans eget Vedkommende, naar han pludselig sejler om og klager sin dybe Nød. De knappe Indtægter, der var forbundet med den laveste Skolepost i Forbindelse med de mange uafviselige Udgifter, som hans nye Stilling førte med sig, kunde jo ogsaa nok sætte ham i pinlig Forlegenhed.

Den 14. September 1729 skriver Hostrup:

„Højædle og Velbaarne Jomfrue, Højgunstig *Patronesse!*

Den forskrækkelig Torden og Lynild, som her var den 8de *Septembris* om Aftenen og Natten, har ikke lidet forfærdet Byen, og er venteligt at somme ere blevne noget bedre derefter, særdeles slutter jeg, et *Atheister*, som ikke ere for gamle og forgroede i Forhærdelse, maa dog falde paa de Tanker, at der er en Gud til; thi ingen kan mindes saa stærk Lynild, det ene Glimt i det andet, som al Jorden kunde have været skinnende Ild, og et Tordenskræld varede næsten en halv Time. Ved Kirken var vi særdeles bange, siden vi ved, den trækker gerne efter høje Steder. Dersom Højgunstig *Patronesse* ej i Unaade vilde optage min Dristighed, er min underdanig Bøn til Hende, at Hun vilde være af den Godhed at laane mig 40 Rdl., eftersom jeg er udi stor Betryk og kan ingensteds bekomme dem; jeg vil sandelig give Hendes Velbaarenhed min Veksel derfor, at jeg, saasnart

mig muligt er, med underdanig Taksigelse vil *restituere* dem: jeg skal have en Kakkellovn, mine sorte Klæder vendt, hvilke jeg gaar og slider altfor nær af Mangel paa Penge, og skulde derforuden have en ny sort Klædning, siden jeg ikkun har den ene at gaa hver Dag udi; Brænde skulde jeg have købt til Vinter; jo længere man bier, jo dyrere den bliver; mangler derforuden adskilligt andet, som jeg maa lade staa tilbage; men dette kan jeg uforbigængelig undvære. Alle mine Penge er sandelig ikke mere end et Par Sldr., der gaar daglig Penge til Kosten og andre daglige Udgifter, og Kostpenge bekommer vi ikkun to Gange om Aaret; det første Aar er derfor det værste, siden man skal have alting og har intet dertil; thi i *Conditioner* kan man intet fortjene videre, end man snart kan slide paa Stedet; enhver skal vidne med mig, at jeg øder intet unyttigt, men naar man skal være iblandt Folk, undser man sig ved, at man ej er som andre. Kunde min underdanig Begering finde Bønhør, vilde jeg sandelig prise mig lykkelig, siden jeg paa denne Tid er beknyttet. Varter i dybeste Ydmyghed Højgunstig Patronesses gode *resolution*, som med bestandig Helbreds samt al Velsignelses og Fornøjelses trofaste Erønskning lever Højgunstig *Patronesses* underdanig Client og uafsladelig Forbedere P. Hostrup.“

Hvor vidt Hostrup har faaet disse ydmyge Bønner opfyldt, findes der ikke noget om. Paa dette Brev er der blot med Karen Brahes Haand bemærket: „Den 14. Septemb. Beretning om den forfærdelig torden og lyn Ild som var i Odense d. 8. Her Gud lod see stor Barmhertighed at Ey uden Ett sted nær St. jørens Port (brændte) Ære være Gud.“

I Aaret 1732 tænkte Hostrup stærkt paa at søge

Præstekald. Ogsaa Rækken af dette Aars Breve aabnes som sædvanlig med et langt Rimbrev, formet som Nyt-aarsdigt med hans højstemte Beundring i „Poesi“. Det gengives med den oprindelige Skrivemaade:

„Underdanig *Gratulation* til Høiædle og Velbaarne Jomfrue Karen Brahe til Østrupgaard, Høigunstig *Patronesse* paa Nytaarsdag 1732. I dybeste Ydmyghed *offere-ret* af Hendes Velbaarenheds Tiener P. Hostrup.

Vor blanke Nyt Aars Soel paa Pærle-Buen render,
Og sine Saffran-Hiul alt hand mod Vesten vender;
Med Rosen-tegnet Glands den Himmel har besprengt,
Med lyse Flammer, som med Sølv og Guld formengt.

Jeg færdig er, og vil mit Vers med Posten sende,
Hand kommer ey af sted, og det faar ingen Ende;
Det ene sinker mig, ach dobbelt Nøød og Meen;
Den Post hand nøler saa, Hand er saa meget seen.

Jeg veed, Høigunstige Hun ey optager ilde,
Hvad sildig kommer frem, naar før man gierne Vilde;
De lam, som *Labans* Hiord ham sildig havde føød,
De gode Vare, og Hand ikke dem forskøød.

Der kommer meget frem, som Hiertet meener ikke;
Men bort med saadant, jeg mig ey deri kand skikke:
Jeg er ey lodden, og ey hylker for Profit,
Det aldrig Været har, og skal ey blive Mit.

Min Bøn allene kun af Hiertets Andagt stiger,
Og op til Himmelen ret som et Offer figer (o: haster)
At *Patronesse* end maa tælle mange Aar,
Før hun fra Tiden bort til Ævigheden gaaer!

Gid Alders Hvide Snee, Sølv-pudret Haar og lokke
Forsøve Issen, dog gid ingen Afmagt røkke
Det Hoved, Haand og Fod, det legem hvorudi
En Ædel Siæl har boed Aar over syv gang Ti.

Gid Hendes Fiender maa sige: See Vi tabte,
Skiønt vi med aaben Hals mod Hende samptlig gabte;
Men Gid Hun sige maae: Gud hjalp Mig dog, jeg Vandt,
Og deres Anslag blev til lutter Spee og Tandt

Hun staae som lillie, som Rosen-Træ i Enge,
At ikke Blad og Green skal ned til Jorden henge:
Men bære ved sin Bøn og Almis immer Frugt,
Der stiger op til Gud med sød og liflig Lugt.

Gak Nyt Aars heele Soel foruden Skye og Væde
Paa Himlens Hvelving frem med lutter lyst og Glæde;
Driv sorte Skyer bort, lad ingen Græde-Damp
I Vore Øyne staae, som Pærle-Dug i Svamp.

Det er min Hiertens Suk, ieg ey kan holde inde,
At Himlen livets Traad saa lang og sterk vil spinde,
At Gunstig *Patronesse* i mange Aar paa nye
Seer denne skønne Dag med Glæde at opgrøe!“

Christine Reimer.
